

Monumentnummer*: 532371

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijkmonument
Inschrijving register* 11 november 2016
Kadaster deel/nr 82770/4

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
De Bilt De Bilt Utrecht

Locatiennaam Locatieomschrijving
De Bilt

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
De Bilt	L			261
De Bilt	M			149

Omschrijving**

Cluster 37. Twee dubbele mitrailleurkazematten.

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE

Inleiding

TWEE DUBBELE MITRAILLEURKAZEMATTEN op het complex Werken bij Griftensteijn, als zeer zeldzame voorbeelden van vroege in gewapend beton uitgevoerde, gedeconcentreerde werken van dit functietype. Deconcentratie van de verdediging was onder meer een antwoord op de komst van het getrokken geschut (met roterende projectielen), de brisantgranaat (met hoogexplosieve springlading) en op de verschijning van mobiel en verdragend geschut. In de laatste decennia van de 19de eeuw werden forten zo gemakkelijke en kwetsbare doelwitten die grote risico's opleverden door de erin geconcentreerde functies. Vanaf het einde van de 19de eeuw werd daarom een deconcentratie van functies uitgevoerd, met name in de vorm van tussenbatterijen. Ook werden tussen en voor de forten in lineair verband (semi)permanente en tijdelijke werken gerealiseerd, zoals soms kilometers lange 'gedekte wegen' en tientallen betonnen en aarden werken. Hieronder waren in mobilisatietijd aan te leggen (betonnen, houten en aarden) loopgraven en manschappenopstellingen, (betonnen en houten) manschappenschuilplaatsen en aarden en betonnen geschutsopstellingen

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

(kazematten), e.d. Op het bestaande complex Werken bij Griftensteijn zijn in de mobilisatieperiode 1914-1918 twee gewapend betonnen, dubbele mitrailleurkazematten gebouwd die tot doel hadden de Utrechtseweg af te sluiten en te verdedigen. Ze liggen ter weerszijden van de Utrechtseweg, beide op ongeveer 65 m van het toenmalige tracé ter plaatse. (De weg liep toen ongeveer op de plaats van de huidige ventweg aan de noordzijde). De kazematten waren beoogd seriematig te worden vervaardigd, maar in de praktijk zijn er slechts weinige gebouwd, waardoor het type nu zeer schaars is. Bij de restauratie van het noordelijk deel van het complex zijn de kazematten grotendeels blootgelegd en zijn de contouren en het interieur zichtbaar gemaakt. Het exemplaar aan de zuidzijde van de weg is nauwelijks herkenbaar in het terrein.

Omschrijving

TWEE DUBBELE MITRAILLEURKAZEMATTEN op het complex Werken bij Griftensteijn, gebouwd op een rechthoekige plattegrond van ongeveer 10 x 6 x 3 m (l x b x h). De kazematten (1917) zijn uitgevoerd met aan beide uiteinden een aan de keelzijde gelegen, verhoogde gevechtsruimte, met hierin spleetvormige schietgaten boven een zware, betonnen frontzijde. De verhogingen zijn afgeschuind om afketsen van eventuele inslagen van vijandelijk vuur te bevorderen. De front- en vooral de keelzijden zijn gespiegeld symmetrisch ingedeeld, met links en rechts relatief grote openingen en daartussen twee kleinere. Bovenop een kleine opening voor een periscoop. Het interieur bestaat uit twee maal twee ruimten (gevechts- resp. afwachtingsruimten), die twee aan twee zijn verbonden. Er resteren slechts twee kazematten van dit type - beide binnen het complex Werken bij Griftensteijn. Ze kunnen als betonexperiment worden beschouwd en ze vertegenwoordigen samen dan ook een grote zeldzaamheids- en bouwhistorische waarde. Beide exemplaren zijn (nog) ten dele met aarde gedekt - een rest van de zogenoemde gronddekking. Alleen dat aan de noordzijde is goed herkenbaar.

Waardering

De TWEE DUBBELE MITRAILLEURKAZEMATTEN op het complex Werken bij Griftensteijn zijn van algemeen belang vanwege:

* Cultuurhistorische waarden, als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingenieur Willem Offerhaus is gerealiseerd en daarna door anderen gedurende ongeveer 125 jaar is versterkt en verbeterd.

* Architectuurhistorische waarden, in het bijzonder als uiting van de militair-strategische bouwkunde, die gebaseerd is op: a. het systeem van inundatie en accesverdediging (19de en 20ste eeuw), b. de wedloop met de zich versterkende offensieve middelen (19de en 20ste eeuw), c. het systeem van 'levende' veldversterking (20ste eeuw).

Het betreft hier twee zeer zeldzame voorbeelden van gewapend betonnen kazematten uit het tweede decennium van de 20ste eeuw, die tevens als betonexperimenten hebben gediend.

* Ensemblewaarde en situationele waarden als onderdelen van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Tevens vanwege de functionele en fysieke samenhang met de overige onderdelen van het complex.

* De onderdelen zijn zeer zeldzaam omdat ze gelden als schaars (overgebleven) bouwhistorisch waardevolle voorbeelden van militaire betonexperimenten voor - nooit tot uitvoering gekomen -seriematige fabricage van dit type defensieve middelen.

* De onderdelen zijn tamelijk gaaf bewaard, waarbij alleen het noordelijke exemplaar zich ook goed in het terrein laat herkennen.

---

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Kazemat (B)

Functie